

شبهه بخورد دوگانه علما با بیماری‌های مسری

کلیدواژه: **بیماری، کرونا، امتحانات الهی، مراسم‌های مذهبی.**

پرسش: علمای دینی همواره بلاها و مشکلات اجتماعی را ناشی از گناهان انسان‌ها یا امتحانات الهی معرفی می‌کردند؛ اما ویروس کرونا و فراگیری خطرناک آن موجب شد که همه تبیین‌ها و تفسیرهای گذشته را فراموش کرده و در مقابل نظر پزشکان تسلیم شوند و برای در امان ماندن از این بیماری حتی همه مکان‌ها و مراسم‌های مذهبی را تعطیل کنند!

پاسخ اجمالی: اولاً؛ این شبهه یکی از مصادیق **شبهه تعارض علم و دین** است. تعارض **علم و دین** یک از انگاره‌های فلسفی و فرهنگی دنیای غرب است که بر جهان اسلام قابل انطباق نیست. ثانیاً؛ جهانی که در آن زندگی می‌کنیم بر پایه نظام علیت بنا شده است. در این جهان هرپدیده‌ای دارای علت‌های مادی و معنوی است. بیماری و سلامت انسان‌ها نیز علل و زمینه‌های مادی و معنوی خود را دارد. و ضرور است که به هر دو علت توجه شود. ثالثاً؛ امروزه علم **روان‌شناسی** و **جامعه‌شناسی** در کنار **عقل و دین**، بر اهمیت اخلاق و معنویت و نقش آن در بهزیستی انسانی در ابعاد گوناگون زندگی تاکید می‌رود. حتی جامعه‌شناسان ملحدی مانند **مارکس ویر** هم دین و معنویت را موجب انسجام و یکپارچگی جامعه و در نتیجه عامل بسیاری از خیرها و سودمندی‌های عمومی می‌دانند.

فهرست مندرجات

- ۱ - شبهه تعارض علم و دین
- ۲ - تأثیر و تأثر علت‌های مادی و معنوی
- ۳ - ضرورت توجه به علل مادی و معنوی
- ۴ - نقش معنویت در بهزیستی انسان
- ۵ - منبع

شبهه تعارض علم و دین

این شبهه یکی از مصادیق شبهه تعارض علم و دین است. تعارض علم و دین یک از انگاره‌های فلسفی و فرهنگی دنیای غرب است که بر جهان اسلام قابل انطباق نیست. میانی و آموزه‌های **دین اسلام** هرگونه تعارض مستمر و واقعی میان علم و دین را نفی می‌کند. از نگاه اسلام دین و علم مکمل یکدیگر و هرکدام به بخشی از واقعیت هستی نظر دارند. هیچ‌کدام از معارف و آموزه‌های دین، علم صحیح را نفی نمی‌کند و **علم تجربی** صحیح و اطمینان‌بخش نیز هیچ‌کدام از معارف و آموزه‌های معتبر دین را نفی نخواهد کرد. امروزه علم **روان‌شناسی** و **جامعه‌شناسی** در کنار **عقل و دین**، بر اهمیت **اخلاق و معنویت** و نقش آن در بهزیستی انسانی در ابعاد گوناگون زندگی تاکید می‌رود. حتی جامعه‌شناسان ملحدی مانند **مارکس ویر** هم دین و معنویت را موجب انسجام و یکپارچگی جامعه و در نتیجه عامل بسیاری از خیرها و سودمندی‌های عمومی می‌دانند.

تأثیر و تأثر علت‌های مادی و معنوی

ثانیاً؛ جهانی که در آن زندگی می‌کنیم بر پایه نظام علیت بنا شده است. در این جهان هرپدیده‌ای دارای علت‌های مادی و معنوی است. بیماری و سلامت انسان‌ها نیز علل و زمینه‌های مادی و معنوی خود را دارد. به حکم عقل، دین و **تجربه**، رعایت مسائل بهداشتی و ایجاد زمینه‌های سلامت، موجب بالا رفتن احتمال سلامتی و کاهش بیماری‌ها و عدم رعایت این امور موجب افزایش بیماری و فزونی احتمال اختلال در سلامت فردی و عمومی است. دانش پزشکی از دانش‌های ریشه‌دار و کهن بشری است که بر اساس تجربه و تحقیقات دامنه‌دار بشر درباره علل، عوامل و نشانگان و راه‌های درمان بیماری‌ها و نیز کیفیت نگهداشت و بالابردن بهداشت جسمی، پدید آمده و اکنون دوران بالندگی خود را طی می‌کند. دین اسلام نه تنها به دانش پزشکی و تغذیه بی‌اعتنا نبوده بلکه خود در بالندگی آن نقش مهمی داشته است. در قرون نخستین اسلام بسیاری از پزشکان پرآوازه، خود از عالمان و فقیهان دینی بوده‌اند. با این وجود آیا می‌توان ادعا کرد که همه بیماری‌ها، نشانگان تشخیصی و راه‌ها و داروهای درمانی آن توسط دانش پزشکی کشف و معرفی شده است؟ آیا می‌توان ادعا کرد که علت همه بیماری‌های جسمی تنها و تنها ویروس‌ها و باکتری‌های مضر است و امور معنوی و روحی در بیماری و سلامت جسم نقشی ندارد؟ یقیناً هیچ کس نمی‌تواند چنین ادعایی بکند و اساساً چنین ادعایی از نظر عقل و علم مردود است! بنابر این علت یا علل مشکلات جسمی همچنان که می‌تواند مادی باشد، ممکن است معنوی بوده و به سبب رفتارهای غیراخلاقی و غیرشرعی انسان‌ها باشد.

ضرورت توجه به علل مادی و معنوی

علل معنوی، علل بعید پدیده‌ها است و علل مادی، علل قریب آن. علل بعید همواره از طریق تاثیر بر علل قریب، عمل کرده و حوادثی را ایجاد می‌کند. توجه به علل قریب حوادث و غافل‌شدن از علل بعید، موجب ماندگاری مشکلات است. بنابر این توصیه عالمان دین به رعایت امور بهداشتی، علاوه بر اینکه توصیه خود دین است، به خاطر جامع‌نگری نسبت به حوادث جهان است. زمینه‌ها و علل بیماری و سلامت جسمی و روحی، در زمینه‌ها و علل مادی، محدود نیست و مسائل اخلاقی و معنوی هم در این خصوص علیت دارد؛ هرچند ممکن است تاثیر علل معنوی در سلامت و بیماری جسمی، با وساطت همان علل مادی صورت پذیرد؛ اما اینکه علل مادی در همه موارد، تاثیر قطعی و خودبنیادی در بیماری و سلامت جسمی داشته باشد، سخن کامل و درستی نیست. ادیان الهی به ما آموخته است که مهربانی، بخشندگی، خوش اخلاقی، خیرخواهی، پاک دستی، پاکدامنی و دیگر فضائل اخلاقی و مهم‌تر از همه ارتباط معنوی و عمیق با جان جهان میدا و منتهای عالم وجود، یعنی خداوند مهربان، علت نخستین همه خیرها و سودمندی‌ها است؛ همچنانکه نامهربانی، [بخل](#)، [حسود](#)، [مردم‌آزاری](#)، [دروغ](#)، تباه کردن حقوق انسان‌ها، بی‌اعتنایی به ارزش‌ها و [حدود الهی](#) و ارتکاب گناهان ریشه بسیاری از نابسامانی‌ها و مشکلات بشر است. [پیامبران](#) و [امامان \(علیهم‌السلام\)](#) هرگز علت‌های مادی را نفی نکرده‌اند؛ بلکه چشم انسان را از محدود ماندن در اسباب مادی به افقی فراخ‌تر و عمیق‌تر در عالم هستی باز کرده‌اند. از این رو هم‌پای توجه به علت‌های مادی می‌بایست به علت‌های معنوی نیز توجه شود و برای پیشگیری از مشکلات، حل نابسامانی‌ها و بالابردن کیفیت زندگی، لازم و ضروری که هم از علت‌های مادی و هم علت‌های معنوی غافل نمانیم.

نقش معنویت در بهزیستی انسان

امروزه علم [روان‌شناسی](#) و [جامعه‌شناسی](#) در کنار [عقل](#) و [دین](#)، بر اهمیت اخلاق و معنویت و نقش آن در بهزیستی انسانی در ابعاد گوناگون زندگی تاکید می‌رود. حتی جامعه‌شناسان ملحدی مانند [مارکس](#) و [ویر](#) هم دین و معنویت را موجب انسجام و یکپارچگی جامعه و در نتیجه عامل بسیاری از خیرها و سودمندی‌های عمومی می‌دانند. دین و معنویت موجب معنا یافتن و هدفمندی زندگی و ایجاد امید در دل‌های انسان‌ها شده و انسان‌ها را از احساس تنهایی و وحشت می‌رهاند؛ هرچند این آثار بخشی از آثار غیرمادی دین و معنویت است و تبیین آثار تکوینی و حقیقی آن در گستره وجود انسان تنها در اختیار پیامبران الهی است. تحقیقات پزشکی و روان‌شناسی تجربی بر این امر تاکید دارند که نظام سلامت جسمی، بسیار بیش از آنچه انسان‌ها تصور می‌کنند به سلامت فکر، احساس و فرایندهای روان‌شناختی افراد بستگی دارد. آنچنان که بیماری فکر و عاطفه می‌تواند جسم انسان را تضعیف و آماده گرفتارشدن به انواع بیماری‌های دشوار و کشنده کند. امروزه بسیاری از بیماری‌ها را [بیمارهای روان‌تنی](#) می‌نامند؛ زیرا اعتقاد بر این است که در دوران مدرن به واسطه پیچیدگی و دشواری زندگی، دسترسی انسان‌ها به خواسته‌ها و اهداف فردی با سختی زیادی همراه است و این امر تنیدگی و فشار زیادی را بر روان انسان‌ها تحمیل می‌کند؛ [استرس](#) مهم‌ترین عامل بیماری در جهان امروز است. دین و معنویت و اخلاق با ارائه [سیک‌زندگی](#) مبتنی بر اهداف متعالی، ارزش‌های اصیل و دست‌یافتنی، معنابخشی، امیدآفرینی و پیشگیری از بسیاری از رفتارهای مخرب و آسیب‌زا به سلامت جسمی و روانی بشر خدمتی بی‌بدیل ارائه می‌کند. دین و معنویت، یاری‌گر و کامل‌کننده دانش پزشکی در شناخت، پیشگیری و درمان بیماری‌ها و بالابردن کیفیت سلامت جامع‌نگر انسانی است و هرگز در قامت رقیب و مخالف با دانش‌های ریشه‌دار انسانی ظاهر نشده است. دین اصیل و حقیقی با عقل و دانش صحیح در تضاد نیست؛ بلکه مکمل و مؤید آن است. بنابر این توصیه به رعایت مسائل بهداشتی و پزشکی اساسا هیچ منافاتی با رعایت مسائل معنوی، [توبه](#) و [توسل](#) ندارد و این هر دو در کنار هم می‌تواند مشکلات را حل کند. همان دینی که گناهان را علت برخی از بیماری‌ها و مشکلات انسان‌ها معرفی می‌کند، بی‌توجهی به بهداشت و مسائل پزشکی را هم نامطلوب و حتی حرام دانسته و بر نقش آن در بروز [بیماری](#) و [فقر](#) تاکید می‌کند.

منبع

[سایت اندیشه قم، برگرفته از مقاله «شبهه بخورد دوگانه علما با بیماری‌های مسری» تاریخ بازبینی، ۱۳۹۹/۲/۱۱.](#)

رده‌های این صفحه : [شبهات دینی](#) | [شبهات کرونایی](#) | [علم جامعه‌شناسی](#) | [علم روان‌شناسی](#)